

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE LATINSKÉ AMERIKY

13. přednáška: Argentina

Argentinská republika / *República Argentina* [re'puβlika arxen'tina]

Paradoxní název: od stříbrné řeky ke stříbrné zemi

- V 16. století hledána v Jižní Americe legendární Stříbrná hora (Sierra del Plata)
- Společné estuárium řek Paraná a Uruguay dostalo název *Río de la Plata*
- Později se přenesl název na území (místokrálovství / republika **Río de la Plata**)
- 1826 stát přejmenován na **Argentinu** (využití 2 století starého překladu do latiny Terra Argentina – Země stříbra)

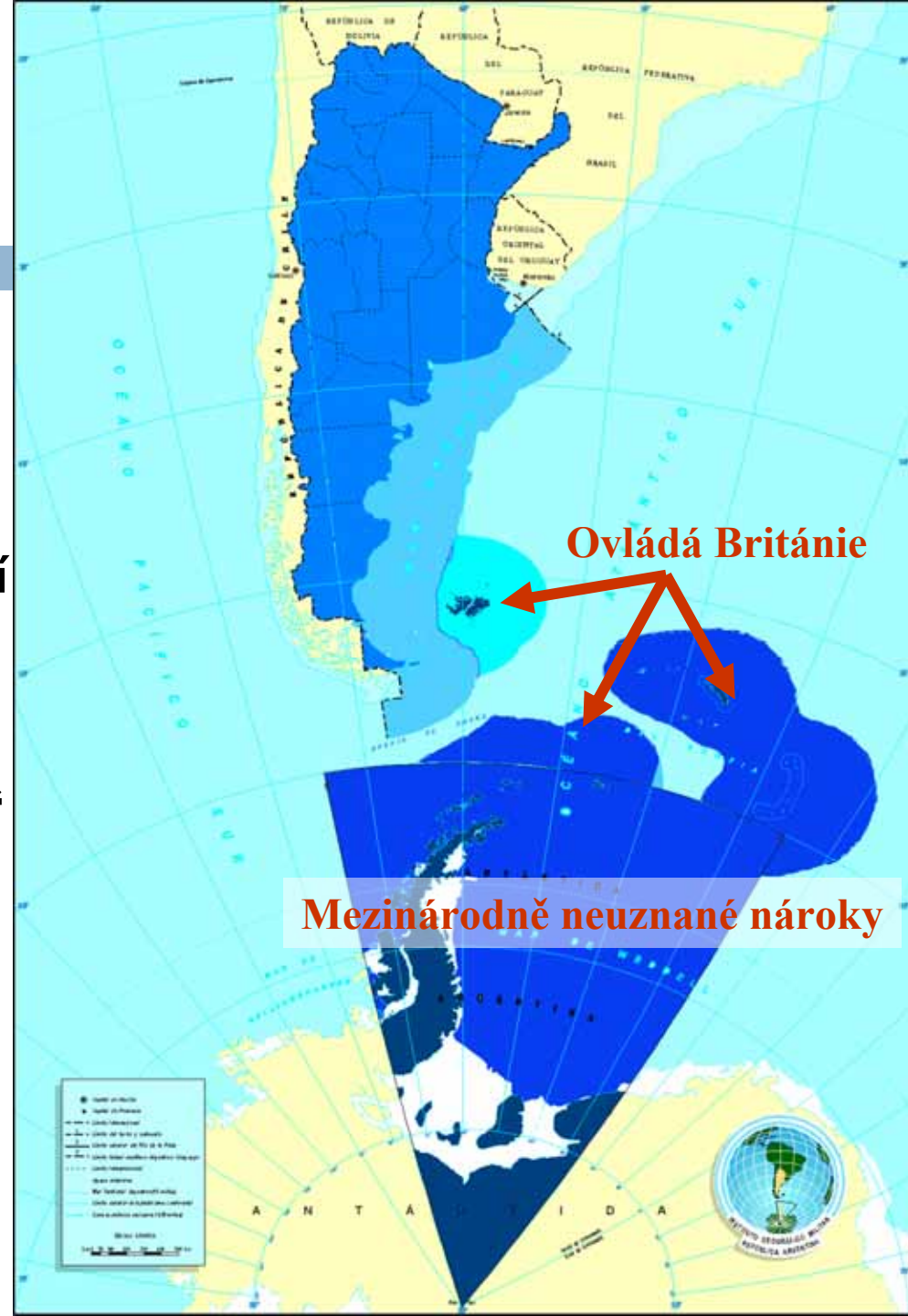

Juan Díaz de Solís (1470–1516)
objevitel La Platy (1516)

Portugalec, po Amerigo
Vespuccim hlavní navigátor
španělských výprav, začátek
legendy (stříbrné dárky od
Indiánů), zabit a sněden Indiány

Poloha

- 2. největší stát Jižní Ameriky – 2,8 mil. km² (nárokuje území 3,8 mil. km²), nejrozlehlejší země se španělštinou jako úředním jazykem
- zabírá oblast „jižního cípu“ východně od And
- sousedí s 5 jihoamerickými státy

Cerro Branqui

27° 31'

1 423 km

3 694 km

Cabo San Pío

Příroda

- 4 odlišné přírodní regiony:
 - **Pampy** (úrodná půda, hlavní zemědělská oblast země)
 - **Patagonie** vč. Ohňové země
 - Subtropické **Grand Chaco**
 - **Andy**

Přírodní zdroje

- Dobré podmínky pro zemědělství
- „Argentinské moře“ je bohaté na ryby (střetávají se v něm brazilský a falklandský proud) a asi i na ropu

Dějiny

- Nejstarší doklady osídlení kolem 11 000 př. n. l.
- Kolem 1480: SV dnešní Argentiny ovládnut Inkou říší, na severu i několik nezávislých kmenů (např. Guaraníové), v Pampách a v Patagonii pak primitivnější kočovné kmeny

Cueva de las Manos
přes 10 tis. let staré doklady
domorodé kultury

Dějiny – Juan Díaz de Solís

(* cca 1470, + 1516)

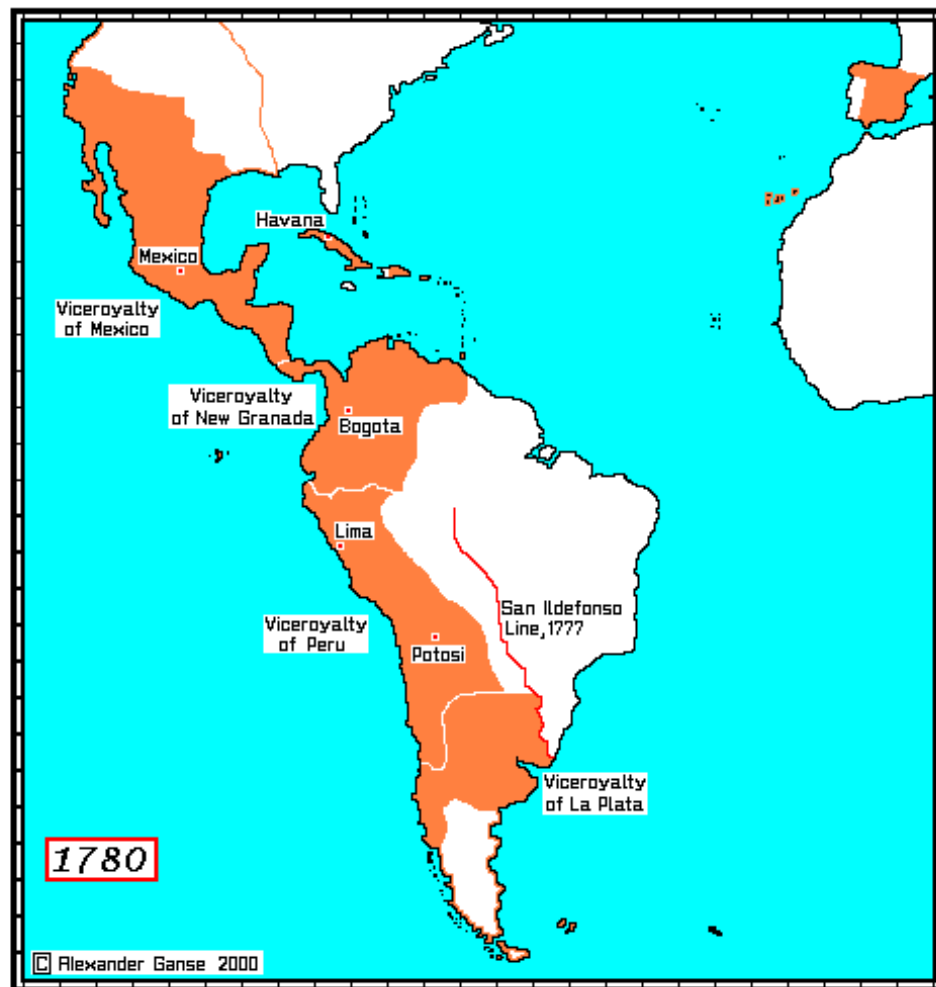
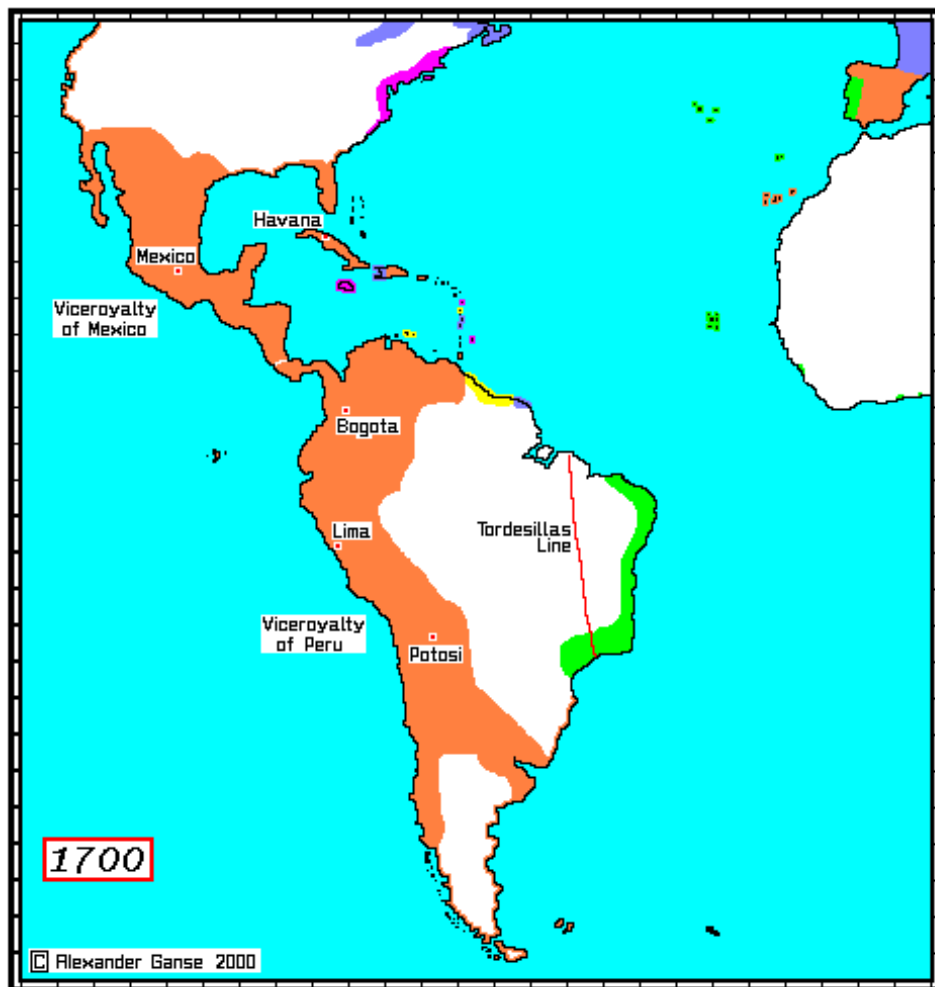
- 1506: plavba do Střední Ameriky, 1508: Brazílie (spolu s ním Vicente Yáñez Pinzón – při 1. výpravě 1492 kapitán lodi Niña)
- 1512 jmenován (po + Amerigovi Vespucci) hlavním navigátorem španělského loďstva
- 1515: výprava, která měla prozkoumat jih Ameriky
- **únor 1516:** přistál u levého břehu La Platy (asi ostrov Martín García), po vylodění s malou skupinou námořníků ho ale napadli Indiáni a Díaz de Solís byl zabit

Dějiny

- 1542 – území se stalo součástí španělského **místokrálovství Peru** (*Virreinato del Perú*), první stálé evropské osídlení (Buenos Aires) ale bylo založeno až v roce 1580
- Od počátku koncentrace aktivit do Buenos Aires: v kol. dobách žila ve městě 1/3 Evropanů (zbytek jako zemědělci v Pampách)
- 1776 – po reorganizaci **místokrálovství Río de la Plata** (*Virreinato del Río de la Plata*) – hlavně kvůli obraně před portugalským a britským tlakem (zahrnovalo dnešní Bolívii, Paraguay, Uruguay a Argentinu)
- 1810: mocenské vakuum, které vedlo k:

Španělská Amerika v 18. století

Květnová revoluce

(La Revolución de Mayo)

- 25. 5. 1810 zbavila v Buenos Aires **první junta** (*Primera Junta*) moci španělského vicekrále, převzala moc v celém vicekrálovství a deklarovala principy revoluce:
 - Suverenita lidu
 - Federalismus
 - Dělbba moci
 - Veřejná kontrola
 - Ne ale formální nezávislost
- Reakce ve zbytku vicekrálovství byly rozporuplné – zejména ze strany měst loajálních koruně (*realistas*) a provincií, které se obávaly centralismu

Zmatky a rozpad

- nestabilní vedení (během 4 let: první junta, velká junta, první triumvirát, druhý triumvirát ...)
- snaha okrajových provincií o odtržení:
 - ▣ 1811: Paraguay
 - ▣ 1824: Bolívie (předtím invaze roajalistů z Peru)
 - ▣ 1828: Uruguay (1817 invaze portugalsko-brazilských vojsk)
- boje mezi roajalisty a independisty skončily v roce 1812 vítězstvím stoupenců nezávislosti pod vedením San Martína,
 - ▣ Španělsku se po roce 1814 už nepodařilo (jako v jediném území Latinské Ameriky) restaurovat svoji moc
- 9. 7. 1816 vyhlášena nezávislost pod názvem **Spojené provincie Jižní Ameriky**

José Francisco de San Martín

(1778–1850 Paris)

- po úspěšné vojenské kariéře ve Španělsku v se v roce 1811 vrací do Latinské Ameriky a dostává se do čela boje za nezávislost
- Působí v širším regionu: za „otce vlasti“ je považován v Argentině, Chile (přechod jeho armády přes Andy v roce 1817) i Peru (následně)
- 1822 pro rozpory s Bolívarem (osobní i koncepční spory) se vrací do Evropy

Vlajka

Sol de Mayo
(Ale co to je? ...)

Boje o podobu státu

- Dlouhou dobu politické soupeření centralistů a federalistů
- 1820: přestaly existovat centrální orgány, faktický rozpad země na (nezávislé) provincie
- 1826: obnovena ústřední vláda (kvůli válce s Brazílií)
- Záhy ale přetvoření svazku na **Argentinskou konfederaci** (ta neměla společnou hlavu státu, ale finance a mezinárodní vztahy byly delegovány na guvernéra Provincie Buenos Aires)
- Spory se uklidnily až v 2. polovině 19. století:
 - 1853 přijata federální ústava, následně se od státu na chvíli odtrhává Buenos Aires
 - 1862 volba prvního prezidenta federace

Modernizace země v 2. polovině 19. st.

- Po 1875:
 - ▣ Výrazná evropská imigrace (postupná změna rasové struktury země)
 - ▣ Značné zahraniční investice, vytvoření průmyslových odvětví vázaných na moderní zemědělskou výrobu, až do velké hosp. krize období stabilního ek. růstu
 - ▣ Vytvoření stabilního právního prostředí (obchodní zákoník, občanský zákoník), postupně zaváděna demokracie (1912 všeobecné volení právo – za prezidenta Roque Sáenz Peña) – ale moc to nefungovalo (mezi roky 1916 a 1989 nedošlo ani jednou k demokratickému předání moci opozici)
 - ▣ Posílení vojenské moci země (v 70. letech mj. obsazeny jižní Pampy a Patagonie)

Moderní Argentina

- 1946 zvolen prezidentem Juan Domingo Perón
- „peronismus“ se pak na dlouhou dobu stal dominantním politickým směrem země
- Obecně šlo o autoritářský politický směr usilující o:
 - Zlepšení pracovních a sociálních podmínek
 - Znárodnění strategických odvětví průmyslu
 - Industrializace a substituce dovozu
 - Rozvoj měst
- V praxi vedl program k inflaci a k mezinárodní izolaci země a s klesající popularitou režimu se zvyrazňovaly nedemokratické prvky (cenzura, terorizování opozice ...)
- Součástí jeho vlády byl silný kult osobnosti (zejména jeho manželky Evy)
- Jeho první vláda byla ukončena v roce 1955 vojenským převratem (vojáci měli povětšinou zázemí ve velkých pozemkových vlastnících)

Eva („Evita“) Perón a Juan Perón během jeho 1. prezidentského období (1946–55)

Moderní Argentina

- Po neúspěchu vojenských a polovojenských vlád se v roce 1973 vrací Perón k moci, už v roce 1974 ale + a moc přebírá jeho poslední manželka Isabel Perón (1. prezidentka na světě) – spíš než pro politické vize jako kompromis různých křídel perónistického hnutí
- 1976 se opět ujímá moci armáda
- Ta se ale v následujících letech diskredituje (vraždy představitelů opozice, korupce, hospodářské zhroucení, zavlčení země do války o Falklandy)
- 1983 obnovena civilní vláda, i ty ale měly problémy s ekonomickou stabilitou

Moderní Argentina

- o stabilizaci ekonomiky se pokusil až prezident **Carlos Menem** (privatizace, otevření ekonomiky, zjednodušení obchodních a podnikatelských pravidel a hlavně v roce 1991 fixování kurzu měny na americký dolar)
- Tato patření byla účinná cca do roku 1998, pak ale začala fixace kurzu působit spíše kontraproduktivně (zdražovala export) a v roce 2001 se stát finančně zcela zhroutil (3. 1. 2002 státní bankrot)
- Stabilizace ekonomiky poté trvala zhruba celý následující rok, byl uvolněn kurz místní měny, přistoupilo se k oživení politiky substituce dovozu a výrazné podpoře vývozu

Carlos Saúl Menem Akil

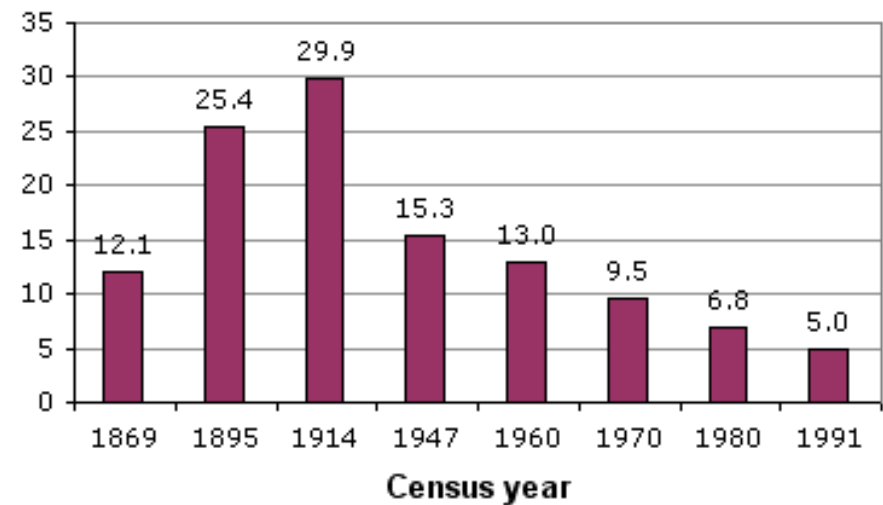
Obyvatelstvo

- 40,1 mil. obyvatel (2009), 4. nejzralidněnější „španělskojazyčný“ stát
- Porodnost 16,3 ‰, úmrtnost 7,5 ‰, saldo migrací 0,0 ‰ (údaje z roku 2008), na latinskoamerické poměry nízký přirozený přírůstek
- Poměrně příznivé další demografické charakteristiky (kojenecká úmrtnost 14,4 ‰ (2004), naděje na dožití při narození 71,6 / 79,1 let)

Obyvatelstvo

- Pro vývoj obyvatelstva Argentiny bylo důležitě masové přistěhovaectví z Evropy, které začalo v 70. letech 19. století.
- Od poloviny 19. do poloviny 20. století do země přišlo 6,2 mil. Migrantů – nejvíce evropských migrantů po USA, každých 20 let se díky migracím populace zdvojnásobila

Non-native population in Argentina (%)

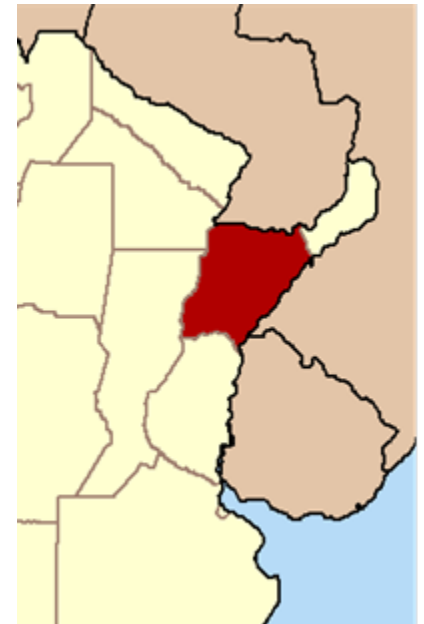

Obyvatelstvo

- Rasově převažují Evropané (86,4 %) hlavně španělského a italského původu (italské předky má kolem 60 % Argentinců)
- Zbytek tvoří mestici (8 %), indiáni (1,6 %), Arabové a ostatní Asiaté (4 %)
- Podíly nejisté – statistika sleduje jen domorodé národy (*Pueblos indígenas*)
- Nábožensky jednotný stát:
 - Římskokatolická církev (92 % - praktikujících 20 %)
 - Protestanti (2 %), židé (2 % - druhá největší komunita v Americe)

Obyvatelstvo

- Jazykově také poměrně jednotné území:
 - ▣ Španělština (úřední jazyk), místně i guaraní (od roku 2004 2. úřední jazyk v provincii Corrientes – tam ale, podobně jako v Paraguayi, jazyk mesticů) a portugalština (u hranic s Brazílií)

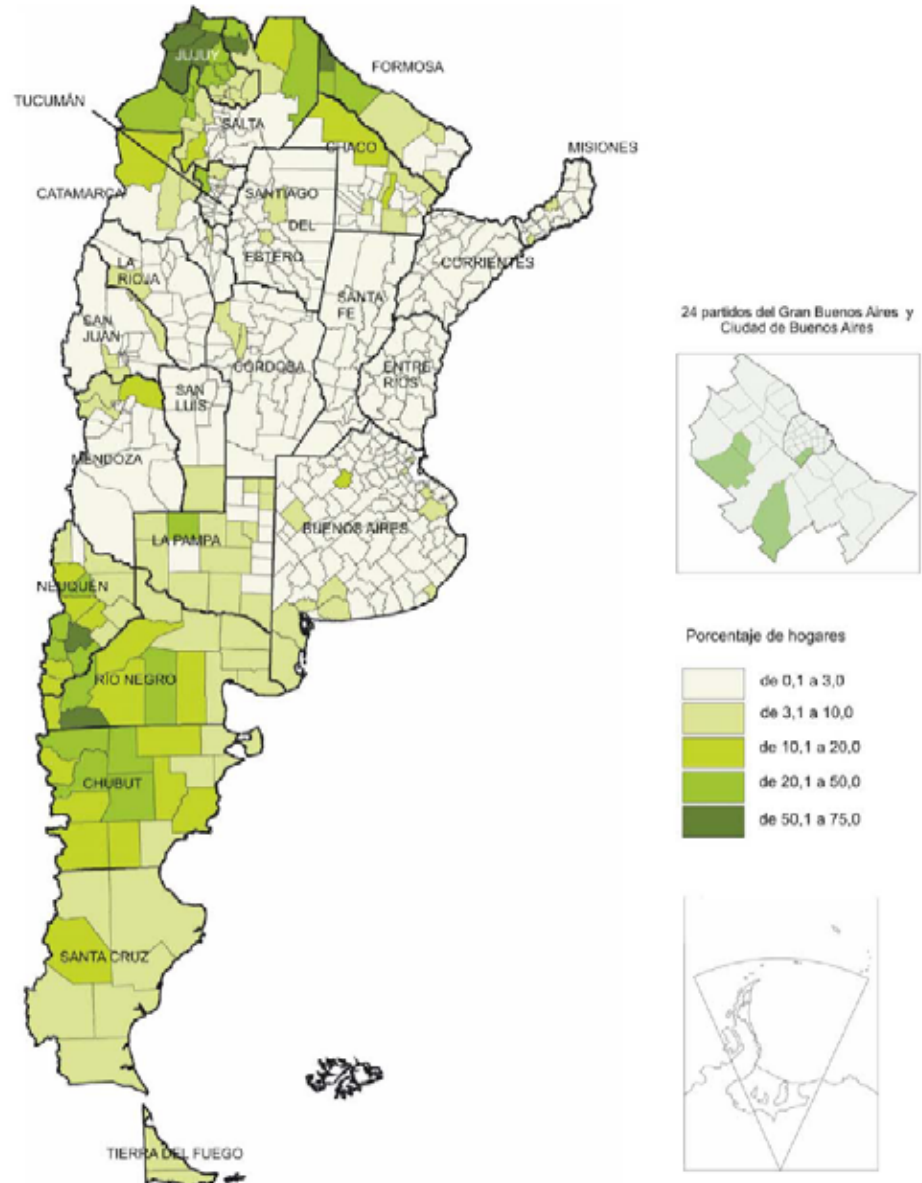

Corrientes

Domorodci (*Pueblos indígenas*)

- Odhady: asi 0,4–1,5 mil. domorodců
- při sčítání 2001 celkem 2,8 % domácností mělo alespoň jednoho domorodého člena (provincie Jujuy 10,5 %, Chubut 9,7 %), sčítání domorodců v roce 2004: 292 tis. příslušníků
- Ústavně zaručená práva, zejména bilingvní vzdělání, právo na tradičně vlastněnou půdu, participace na využívání nerostných zdrojů (v podstatě ale jen deklarativní)
- Sociální marginalizace (např. idiom "*hablo como un indio*" = „Já jsem ale idiot!“)

MAPA 14. 2. República Argentina. Porcentaje de hogares en los que al menos una persona se reconoció perteneciente o descendiente de un pueblo indígena, según departamentos¹. Año 2001

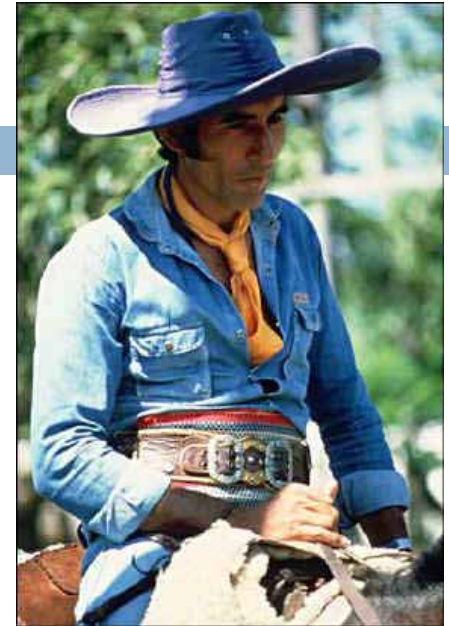
¹ Partidos en el caso de la Provincia de Buenos Aires; distritos escolares en la Ciudad de Buenos Aires; y departamentos en las restantes provincias.
 Nota: se representa la proporción de hogares con al menos una persona perteneciente o descendiente de un pueblo indígena en cada partido, distrito o departamento respecto del total de hogares de cada partido, distrito o departamento.
 Fuente: INDEC. Censo Nacional de Población, Hogares y Viviendas 2001.

Přistěhovalci z Latinské Ameriky

- Neznámý počet (současné odhady 0,75 až 2,5 mil.)
- Převážně mestici a indiáni z Bolívie a Paraguaye, nižší společenský statut

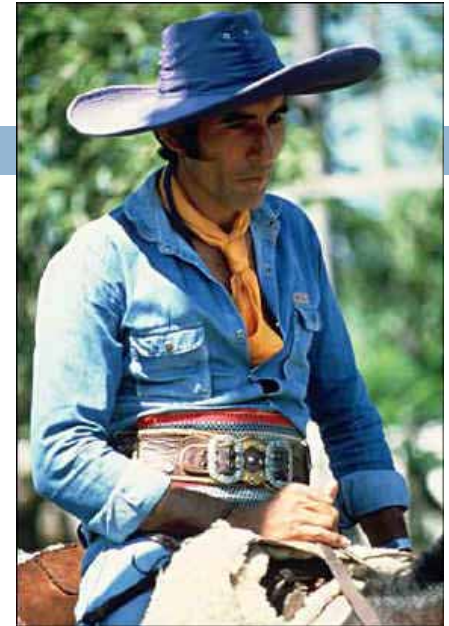
Gaučové

- **Gaicho** (pravděpodobně z kečujského huachu, tj. sirotek, tulák, vagabund) = obecně pasák dobytka
- Výraz používá Argentina, Paraguay, Uruguay a jižní Brazílie (tam *gaúcho*, *Gaúcho* je pak obecně obyvatel státu Rio Grande do Sul – např. Ronaldinho Gaúcho)
- Obdoba výrazů *cowboy* (S. Amerika), *llanero* (Venezuela), *charro* (střední a severní Mexiko), *vaquero* (Mexiko, Kuba), *huaso* (Chile)

Gaučové

- Původně kočovná populace žijící v pampě, rasově převažovali kreolové a mestici, ale byli zastoupeni i „nehispánští“ běloši, Afričané a další míšenci
- zvláštní skupinu tvořili *gauchos judíos* (židovští gaučové) – zemědělstí židovští uprchlíci z konce 19. století z Ruska

Gaučové

- Oblíbený literární typ, postupně se z nich stal symbol argentinské tradice národa imigrantů, kteří osídlili nedotčenou zemi a tvrdě v ní pracovali
- svobodní gaučové (silní a tiší, zároveň ale vznětliví a arogantní) dávání do protikladu evropské tradici měst i otrokářské tradici sousední Brazílie

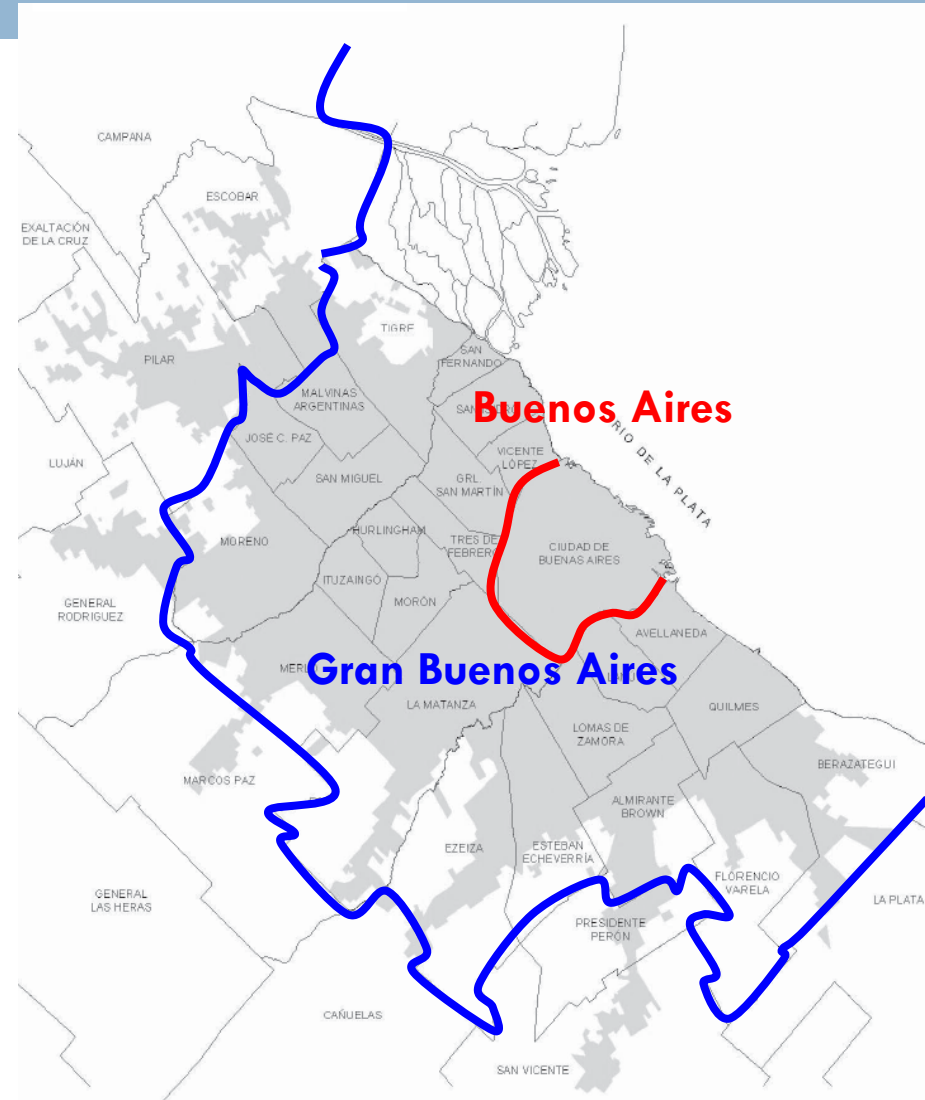
Gauchito, maskot
MS ve fotbale 1978

Buenos Aires

- Výrazná koncentrace obyvatel v hlavním městě – vlastní město 3 mil. obyvatel, aglomerace 13 milionů

Gran Buenos Aires

- BA + 24 dalších obcí

Politika

- Federace (23 provincií a „autonomní město“ Buenos Aires)
- Prezidentka Cristina Fernández de Kirchner

Néstor Kirchner
předává v roce 2007
prezidentský úřad
manželce **Cristině**
Fernández de
Kirchner

HDP

- V roce 2010 HDP podle parity kupní síly 15 603 \$ (nominálně jen 8 663 \$)
- HDI (2010): 0,775 (46. na světě, vysoké)
- Jedna z 20 největších ekonomik světa (člen G-20)

Ekonomika

- Průmyslově agrární stát s velkým zemědělským potenciálem
- ekonomicky na úrovni států střední Evropy
- jeden z největších světových producentů zemědělských výrobků:
 - ▣ hlavně obilniny (pšenice 1/2 osevních ploch, dále kukuřice), brambory, zelenina, olejnin (sója, slunečnice), bavlník, cukrová třtina, tabák, čaj
 - ▣ vyspělé vinařství a sadařství
 - ▣ dobytkářská velmoc: skot, koně
- zemědělství se koncentruje na Pampách

Průmysl

- Těžba ropy (podhůří And, Patagonie, Ohňová země – pokrytí vlastní potřeby), zemního plynu, méně kvalitního uhlí (nedostačuje), rud (Fe, Pb-Zn, Mn, W, Be, Sn, Cu, Mo...; opět musí i dovážet), solí
- Průmysl koncentrován do velkoměst – 2/3 jsou v Buenos Aires
- Díky politice soběstačnosti produkuje úplné spektrum zboží. Hutnictví železa (ruda dovážená z Brazílie) i barevných kovů, strojírenství (nejen montáž, ale i vlastní výrobky včetně automobilů), průmysl chemický, elektrotechnický, potravinářství (zpracování zemědělských výrobků a konzervace – sušené mléko, mražené maso).
- Elektřina: z vodních zdrojů 50 % (hlavně přehrada Yaciretá), nejstarší jaderná elektrárna v Latinské Americe (9 %).

Nejslavnější Argentinec: Ernesto Che Guevara

- * 14. 6. 1928 ve městě Rosario
- V mládí ovlivněn uprchlíky španělské občanské války a dlouhou sérií politických krizí v Argentině
- září 1954: odchod do Ciudad de México, kde se poprvé setkal s Fidelem Castrem, pak s ním boje na Kubě
- Po vítězství kubánské revoluce druhý muž režimu (ministr, major armády) – nasměrován spíše pročínsky
- 1965: po kritice SSSR zbaven funkcí, odchod do Afriky (povstání v Kongu)
- + (zastřelen) 9. 10. 1967 v Bolívii

Legenda

Realističtější pohled ...

14 executed by Che in the Sierra Maestra during the anti-Batista guerrilla struggle (1957-1958): 1. ARISTIDIO 2. MANUEL CAPITÁN 3. JUAN CHENCO 4. JOSÉ VEGA 5. CHE PERE 6. OTHER 7. THE A 8. B 9. THE 10. G 11. IONIA 12. J 13. L 14. N 15. R 16. S 17. T 18. U 19. V 20. W 21. X 22. Y 23. Z

MURDERED BY

“CHICHO” OSORIO 12. ONE UNIDENTIFIED TEACHER (“EL MAESTRO”) 13.-14. 2 UNIDENTIFIED PEASANTS 10 executed in Santa Clara at Che’s orders in only 48 days (January 1959): 1. RAMÓN ALBA 2. JOSÉ BARROSO 3. ... 4. FÉLIX CRUZ 5. ALEJANDRO GARCÍA 6. ... 7. J. MIRABAL 8. FÉLIX MONTAN 9. ... 10. ... 11. ... 12. ... 13. ... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... 20. ... 21. ... 22. ... 23. ... 24. ... 25. ... 26. ... 27. ... 28. ... 29. ... 30. ... 31. ... 32. ... 33. ... 34. ... 35. ... 36. ... 37. ... 38. ... 39. ... 40. ... 41. ... 42. ... 43. ... 44. ... 45. ... 46. ... 47. ... 48. ... 49. ... 50. ... 51. ... 52. ... 53. ... 54. ... 55. ... 56. ... 57. ... 58. ... 59. ... 60. ... 61. ...

CHE GUEVERA